

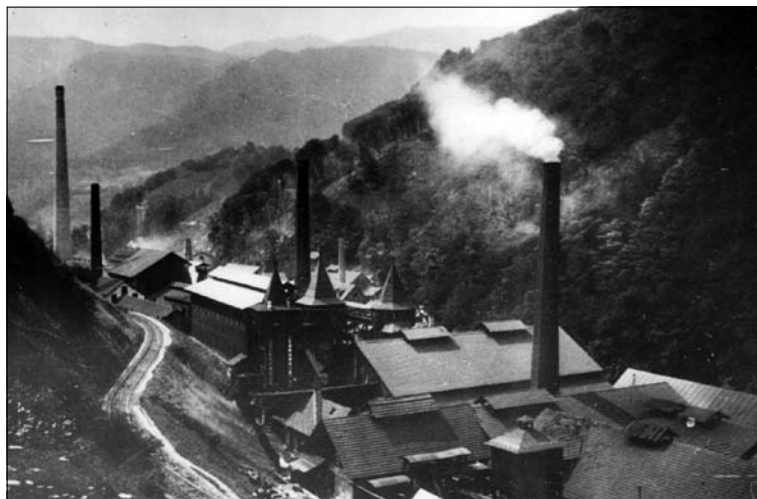
Primož Frajle

Ruska skupnost v Hrastniku

O visokih ruskih častnikih ter njihovih družinah v Hrastniku

Po ruski državljanski vojni, ki je v evropskem delu nekdanje carske Rusije prešla v zaključno fazo proti koncu leta 1920, je domovino zapustila številčna protirevolucionarna armada skupaj z množico civilistov, nasprotnikov nastajajočega novega državnega sistema. Med evropskimi državami, ki so sprejele največ ruskih državljanov, je bila tudi Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev (SHS), ki naj bi sprejela med 41.000 in 44.000 beguncev.¹ Prihod prvih emigrantov v Ljubljano se je zgodil že januarja 1920. Popis Kraljevine SHS za januar 1921 kaže, da je bilo v Sloveniji takrat 1.630 ruskih emigrantov. Nove skupine so še prihajale, a se pozneje natančnih evidenc o ruskih prišlekih ni vodilo. Natančnih števil o priseljencih iz Rusije do leta 1930 tako ni, a na podlagi virov lahko ocenjujemo, da je njihovo največje število znašalo do 2.500.²

V bližini Zasavja je bila za ruske emigrante oporna točka grad Novi dvor³ na Hotemežu pri

Pogled na območje industrijskega Hrastnika med obema vojnoma (Zgodovinski arhiv Celje, SI_ZAC/0764 Tovarna kemičnih izdelkov Hrastnik)

Radečah, ki je bil v lasti plemiške družine Gutmansthal-Benvenuti, pri katerih so začasno prebivali. En majhen del teh ruskih emigrantov je zaneslo tudi v Hrastnik. Pri graščaku v Gutmannsthal-u v Radečah je tako nekaj čas živela družina Safonov-Ignatjev. Ko je Dimitrij Safonov, bivši mornariški fregatni kapetan, dobil službo kot obratovodja električnih naprav v kemični tovarni se je družina

¹ Radovan Pulko: Sanatorij ruskega Rdečega križa Vurberk. V: Arhivi, letnik 41 (2018), št. 1, str. 127–142

² <https://si.rbth.com/zgodovina/79999-ruski-emigranti-v-sloveniji-kako-so-vplivali>

³ Dvorec je leta 1860 dobil dr. Ludvik vitez Gutmansthal-Benvenuti. Po njegovi smrti leta 1890 je dvorec podedovala vdova Marija pl. Gutmansthal-Benvenuti, za njo pa

njun sin Nikolaj vitez Gutmansthal-Benvenuti do leta 1920. Leta 1933 je dvorec pripadel ustanovi Usmiljenih sester sv. Vincencija Pavelskega, po nacionalizaciji pa je bil v njem zapor odprtega tipa oz. danes Prezgojni dom Radeče. (<https://rodoslovje.si/index.php/10-srecanja/83-plemi%C5%A1ka-dru%C5%BEina-gutmansthal-benvenuti-in-rade%C4%8De>)

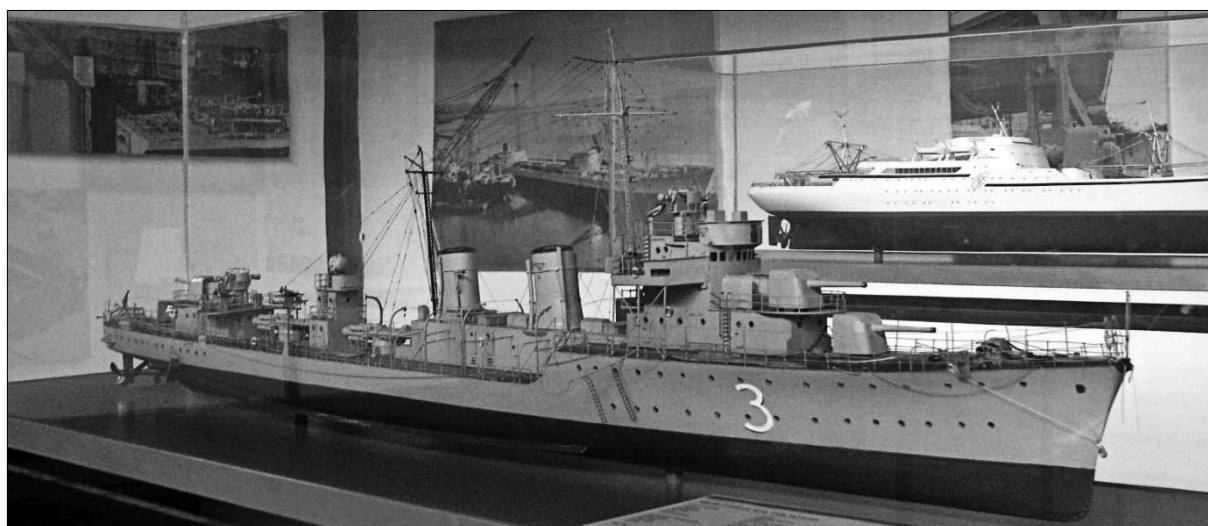

Zahvala udeležencem pogreba Vere Safonov
(Jutro, 22. 8. 1929)

odselila v Hrastnik. Izvor te družine je iz okolja Sankt Peterburga. V Hrastniku so se tako ustalili Dimitrij Safonov z ženo Vero ter njun sin Nikolaj. Vera je bila svojčas operna pevka v dvorni operi v Petrogradu (po nekaterih virih pa v Moskvi). Ženo Vero sta še spremljala še dva brata, Peter in Vladimir Ignatijev⁴ ter njihova mama Viktorija.⁵ V drugi polovici 1920-ih letih so vsi pridobili državljanstvo kraljevine SHS hkrati pa so se hitro integrirali v lokalno hrastniško okolje. Dimitrij je na primer bil od leta 1923 pa do leta 1936 v načelstvu zadruga z imenom Zadružna elektrarna v Hrastniku.⁶ Dimitrij pa

je očitno bil tudi glasbeno izobražen, saj se omenja tudi kot član Orkestralnega društva glasbene matice v Ljubljani.⁷ Aktiven hrastniški krajan je ostal tudi po 2. sv. vojni. Leta 1948 je pomagal ustanoviti hrastniški radio klub v katerem je vodil vzgojno delo mladih radioamaterjev ter ves svoj prosti čas posvečal delovanju klub še v pozna 1950-a leta.⁸ Dimitrij je umrl leta 1967 in je pokopan na pokopališču na Dolu. Njegova žena Vera je v Hrastniku v 1920-ih letih prirejala razne dobrodelne prireditve in družabne plesne na katerih je tudi zapela. Žal pa je Vera Safonova leta 1929, ko je bila na dopustu v Kraljevici (Hrvaška) z sinom, zaradi srčne kapi umrla.⁹ Kljub tragičnemu dogodku se je Dimitrij leta 1931 v dolski cerkvi ponovno poročil z ljubljanko Valerijo Vatovec.¹⁰ V hrastniško okolje sta se hitro vključila tudi brata Vere. Peter Ignatjev je ob klavirju spremljal neme filme v hrastniškem kinu,¹¹ sodeloval je z Glasbenim društvom ter za kratek čas vodil tudi Steklarsko godbo. Njun brat Vladimir je bil aktiven v Sokolskem društvu v Hrastniku, kjer so ga že leta 1926 na občnem zboru izvolili tudi v upravne organe društva.¹²

Zanimivo življenjsko pot je imel tudi sin Dimitrija, Nikolaj Safonov, ki je šel po očetovih stopinjah.

Maketa rušilca Zagreb Jugoslovanske kraljeve vojne mornarice, Split, 1938. Tehniški muzej v Zagrebu, avtor makete Miljenko M. Sindik. (Povzeto po: sl.wikipedia.org)

⁴ Op. avtorja: v virih se pojavljajo različne variacije priimka, npr.; Ignjatijev, Ignatjev, Ignjatev

⁵ Jutro, Leto X, št. 192; 18. avgust 1929, str. 5

⁶ Uradni list Kraljevine SHS, letnik V, 27. 03. 1923, str. 203 in Službeni list kraljeve banske uprave dravske banovine, Letnik VII, 22. julij 1936, str. 353

⁷ Orkestralno društvo Glasbene matice ob 20 letnici (marec 1940), str. 20

⁸ Zaslavski tednik; leto IX, št. 2; 7. januar 1956, str. 2

⁹ Jutro; Leto X, št. 192; 18. avgust 1929, str. 5

¹⁰ Jugoslovan; Leto II, št. 227; 1. 10. 1931, str. 5

¹¹ Steklar; Letnik XXXVI; št. 4-5, 9. maj 1995, str. 7

¹² Nova doba; leto VIII, šte. 11; 30. januar 1926, str. 3

СТРАНА 9.

Протокол умрлих православне источне српске цркве, храма

У М Р Л О -

М е с т о

Телући број	Година, месец и дан смрти	име, презиме, звање или занимање	спол мушки или женски	име, презиме, звање или занимање родитеља, супруга или супруге	рођења	пребивања и кућни број
22.	1931. февруар 26 (13.)	Лев Антонович Плансон, начелник	мушки	Родитељи: Јелена Плансон, рођ. ?	Словени Торжечна Губернија Новосел	Храстник, Вл. Урминтска 35.

Izpisek o Levu Antonoviču de Plansonu iz pravoslavne mrliške matične (Upravna enota Celje)

Nikolaj je bil rojen 7. 2. 1917 v Petrogradu. Šolanje je po prihodu v Hrastnik nadaljeval na celjski gimnaziji, ki jo je leta 1935 tudi dokončal. Nato se je vpisal na pomorsko vojno akademiji v Dubrovniku, ki jo je leta 1938 končal kot poročnik korvete. Pred nemškim napadom na Jugoslavijo je služil na rušilcu »Zagreb«. Nikolaj je bil aktivni udeleženec NOB v I. slovenski artilerijski brigadi in mornariškem odredu pri IX. korpusu; po osvoboditvi je ostal v Jugoslovanski vojni mornarici in bil leta 1968 upokojen kot kapetan bojne ladje.¹³ Nikolaj je imel tudi talent za risanje in si je kot predmet slikanja izbral predvsem vinjeto in karikaturu. Iz časa mornariškega odreda je znanih 11 njegovih risb.¹⁴ Umrli je marca 2001 in je pokopan na ljubljanskih žalah.¹⁵

K tej družini, se je malo kasneje po njihovem prihodu v Hrastnik preselil tudi visoki častnik carske vojske, general-major Lev Antonovič de Planson Rostkov. Njegova družina ima zanimivo zgodovinsko ozadje, skoraj vredno romana. Leta 1812 je v Rusijo z Napoleonom Bonapartejem, prišel Antoine Carl Planson de Rigny, diplomant pariške univerze, se je med vojno prekvalificiral za stražarskega

dragoona¹⁶. A komaj ko je prestopil rusko mejo je bil v eni od bitk ranjen. Zaradi tega se je ranjeni Francoz naselil na posestvu lokalnega zemljiškega gospoda (op. ruski termin je *pomeščik*, kar pomeni neko vrsto dvorjana) Kretoviča in se poročil s hčerko Gonorato Francevno. Novembra 1825 je Antoine Carl Planson oz. sedaj Anton Karlovič prisegel kot ruski državljani v mestu Vilna. Anton Karlovič Planson je delal kot francoski učitelj v gimnazijah v več zahodnih regijah takratne Rusije, nato pa je bil predavatelj francoščine na univerzah v Kijevu in Harkovu. Uspešno kariero so naredili tudi potomci Antona Karloviča in Gonorate. Njun sin Antonu Antonovič (1824-1914) je bil zelo ploden publicist in je veliko pisal o ostrih družbenih temah o katerih se ni bal izraziti svojega stališča. Anton Antonovič je imel sedem sinov in hčera, mnogi od njih so dosegli zavidljivo kariero in so celo zasloveli. Sin Konstantin je bil denimo viceadmiral, ki je sodeloval v ekspedicijah po Baltiku in Tihem oceanu. Skupaj z Mikluho-Maklajem se je izkrcal na obali, danes imenovani po Maklaju¹⁷, gre za obalo Papue Nove

¹³ Miroslav Pahor: Pomorščaki s celjskega območja. V: Celjski zbornik 1977-1981, str. 248

¹⁴ Nedeljski Primorski dnevnik; Leto XXIV, št. 296, 22. december 1968, str. 28

¹⁵ <https://grobovi.zale.si/Home/Preview?Names=safonov>

¹⁶ dragonec – vojaki, ki uporabljajo konja kot transportno sredstvo, a se bori peš

¹⁷ Nikolaj Nikolajevič de Mikluho-Maclay (17. 7. 1846 – 14. 4. 1888); Ukrajinsko-ruski raziskovalec, antropolog, etnograf, biolog. Zaslovel je kot eden prvih, ki se je naselil in proučeval domorodne prebivalce Nove Gvineje, kateri še takrat niso videli Evropejca. Večino svojega življenja je potoval in raziskoval področja južnega Pacifika. Polinezije. Ustabilil se je v Avstraliji, kjer je ustanovil prvo morskoro raziskovalno

Gvineje. Vladimir je postal uspešen arhitekt, gradil je predvsem v Vladivostoku. Zelo zanimiva je tudi biografija ruskega diplomata in rednega člana Ruskega geografskega društva Georgija Antonoviča Plansona (1859–1937). Bil je veleposlanik v Siamu (moderna Tajsko), generalni konzul v Seulu in vodja diplomatske pisarne na Daljnem vzhodu. Z delom v Siamu je zbral zbirko budističnih in hindujskih skulptur.¹⁸ Zbirka siamske skulpture Plansona, ki je v Rusiji ostala "brez lastnika", je bila prenesena v budistični oddelek Etnografskega oddelka Ruskega muzeja. Leta 1931 je zbirka v zvezi s splošno reorganizacijo muzejev vstopila v Ermitaž, kjer je bila do sredine devetdesetih let shranjena, neraziskana in neobjavljena.¹⁹

Vojski se je zapisal tudi Lev Antonovič de Plan-son. V čin general-majorja je bil povišan leta 1907. Diplomiral je na vojaški pravni akademiji v Sankt Peterburgu. Od leta 1909 je zasedal položaj glavnega vojaškega preiskovalnega sodnika (naziv general-avditor) v varšavskem vojaškem okrožnem sodišču. S preselitvijo okrožne uprave iz Varšave v Minsk leta 1916 je prevzel položaj vojaškega sodnika v minskem vojaškem okrožnem sodišču. Na jugu Rusije se je pridružil enotam bele garde, ki so se borile proti boljševikom.²⁰ Bil je tudi stalni član Glavnega vojaškega in pomorskega sodišča, 13. junij 1920 je bil potrjen na tem položaju.²¹ Tako kot družina Safonov-Ignatijev sta bila tudi on in njegova žena Jelena gosta graščaka Gutmannsthal-a v Radečah.

V kraljevino SHS je emigriral leta 1921 iz južne Rusije, skupaj z t.i. Wranglovci.²² Na svoja stara leta se je preživljal s poučevanjem francoščine. Gene-

ral-avditor je v 73. letu starosti v Hrastniku umrl. Pokopali so ga februarja leta 1931 na doleskem pokopališču, kjer ga je na zadnji poti spremljal celjski pravoslavni svečenik.²³ Pogreba se je udeležila vsa hrastniška gospoda, saj je večini bil učitelj francoščine, udeležili pa so se ga tudi mnogi drugi, da so videli kakšen je pravoslavni pogreb.²⁴ Že čez dve leti, leta 1933 pa se mu je k večnemu počitku pridružila tudi njegova žena Jelena.²⁵

Viri in literatura

Časopisni viri

- Jugoslovan*; Leto II, št. 227; 1. 10. 1931, str. 5
Jutro; Leto X, št. 192; 18. avgust 1929, str. 5
Jutro; Leto X, št. 192; 18. avgust 1929, str. 5
Nedeljski Primorski dnevnik; Leto XXIV, št. 296, 22. december 1968, str. 28
Nova doba; leto VIII, šte. 11; 30. januar 1926, str. 3
Orkestralno društvo Glasbene matice ob 20 letnici (marec 1940), str. 20
Službeni list kraljeve banske uprave dravske banovine, Letnik VII, 22. julij 1936, str. 353
Steklar; Letnik XXXVI; št. 4-5, 9. maj 1995, str. 7
Uradni list Kraljevine SHS, letnik V, 27. 03. 1923, str. 203
Zasavski tednik; leto IX, št. 2; 7. januar 1956, str. 2

Literatura – članki

- Pahor, Miroslav**: Pomorščaki s celjskega območja. *Celjski zbornik 1977-1981*, str. 248
Pulko, Radovan: Sanatorij ruskega Rdečega križa Vurberk. *Arhivi*, letnik 41, 2018, št. 1, str. 127–142

Spletni viri

- Malinovič, T., Pulko, R.** (11. december, 2017). *Kako so na Slovenijo vplivali ruski begunci, ki so bežali pred revolucijo*. Russia Beyond. <https://si.rbth.com/zgodovina/79999-ruski-emigranti-v-sloveniji-kako-so-vplivali> (maj 2020).

postajo v tem delu sveta. (https://en.wikipedia.org/wiki/Nicholas_Miklouho-Maclay)

¹⁸ <https://www.prilib.ru/news/1171871>

¹⁹ https://ru.wikipedia.org/wiki/Плансон,_Георгий_Антонович

²⁰ http://ria1914.info/index.php?title=Плансон-Ростков_Лев_Антонович

²¹ <https://pomnirod.ru/materialy-k-statyam/vojna/grazhdanskaya/>

²² **Pjotr Nikolajevič Wrangel**, oficir v ruski carski vojski, ki je v ruski državljanski vojni poveljeval proti-boljševiško belo armado v južni Rusiji. Po porazu je organiziral umik svojih čet iz Krima v Kraljevino SHS. V emigraciji je postal eden najvidnejših ruskih belogardistov. Umrl je leta 1928 v Bruslju. (https://en.wikipedia.org/wiki/Pyotr_Wrangel)

²³ *Nova doba*; leto VII, šte. 17; 29. april 1931, str. 5

²⁴ *Jutro*; leto XIV, šte. 51; 3. marec 1931, str. 5

²⁵ *Prosveta*; leto XXVI, šte. 147; 28. julij 1933, str. 3

Knapič, V. (5. maj, 2019). *Plemiška družina Gutmanstahal-Benvenuti in Radeče*. Slovensko rodoslovno Društvo. <https://rodoslovje.si/index.php/10-srecanja/83-plemi%C5%A1ka-dru%C5%BEina-gutmansthal-benvenuti-in-rade%C4%8De> (maj 2020)

ŽALE Javno podjetje, d.o.o. Iskalnik grobov. <https://grobovi.zale.si/Home/Preview?Names=safonov> (junij 2020)

Predsedniška knjižnica, članek (1. december 2018). *Predsedniška knjižnica je povezovala preteklost in sedanost družine Planson* <https://www.prilib.ru/news/1171871> (julij 2020)

Georgiy Antonovich Planson: članek. https://ru.wikipedia.org/wiki/Плансон,_Георгий_Антонович (avgust 2020)

Planson – Rostkov Lev Antonovič. [http://ria1914.info/index.php?title=Плансон-Ростков Лев Антонович](http://ria1914.info/index.php?title=Плансон-Ростков_Лев_Антонович) (avgust 2020)

<https://pomnirod.ru/materialy-k-statyam/vojna/grazhdanskaya/> (avgust 2020)

Pyotr Wrangel: članek. https://en.wikipedia.org/wiki/Pyotr_Wrangel (julij 2020)

Nicholas Miklouho-Maclay: članek. https://en.wikipedia.org/wiki/Nicholas_Miklouho-Maclay (oktober 2020)